

Michal KRATOCHVÍLA¹

HOROSKOPY A INÉ SPÔSOBY PREDPOVEDANIA BUDÚCNOSTI ANALÝZA SÚČASNEJ SITUÁCIE NA SLOVENSKU

1. ÚVOD

Slovensko sa stále nachádza v období významných spoločenských zmien v oblasti politickej, ekonomickej, demografickej a taktiež zmien uznávaných hodnôt, s čím súvisia i zmeny vo vnímaní „nadprirodzených“, „posvätných“ záležitostí. Ešte stále pri popise náboženskej sféry na Slovensku je Slovensko považované za katolícku, či kresťanskú krajinu. Avšak do sféry religiozity obyvateľov Slovenska prenikajú i nové prúdy, východné náboženstvá, objavuje sa trend „predkresťanských“ náboženstiev a rôznych ďalších podobných prejavov, ktoré sa niekedy označujú ako alternatívna medicína.

V literatúre často splývajú termíny: religiozita, spiritualita, mysticismus, alebo napr. Beck a Miller (2001: 277–287) popisujú na základe faktorových analýz vieru v paranormálne a supernaturálne javy. Existujú teda rozdiely medzi vierou v paranormálne javy (napr. mimozmyslové vnímanie, telekinéza, jasnovidectvo, predvídanie, komunikácia s mŕtvymi) a v supernaturálne fenomény, typicky asociované s kresťanským systémom viery (aktivity supernaturálnych činiteľov ako sú anjeli a démoni, v súčasnosti sa vyskytujúce zázraky, kauzálna sila modlitby). V našom príspevku sa budeme venovať analýze postojov k horoskopom a rôznym ďalším spôsobom predpovedania budúcnosti. Zameriame sa nielen na to, či respondenti čítajú horoskopy, ale poskytneme i analýzu toho, či im dôverujú a riadia sa podľa nich. Pri behaviorálnej zložke postoja sme skúmali i to, či si niekedy nechali respondenti veštiť budúcnosť z kariet, vykladať z ruky, prípadne vykladať sny. Postoje k predpovedaniu budúcnosti budeme analyzovať cez demografické znaky (pohlavie, vek, kraj...) a v nadväznosti na sféru rodinného života, keďže nielen podľa našich zistení, dôvera rôznym fenoménom nekresťanskej mimocirkevnej religiozity súvisí s oslabovaním rodiny založenej na trvalom manželskom zväzku.

Glendinning a Bruce (2006: 404) uvádzajú informácie získané zo Scottish Social Attitudes Survey z roku 2001, kde zistili, že 21% respondentov zaplatilo za rôzne amulety, tarot alebo astrológiu, 16% za alternatívnu medicínu a 12% za jogu alebo meditácie. Ďalšie dáta k danej problematike uvádza i Rucki (2000: 85): v USA verí 65% profesorov v existenciu mimozmyslového vnímania a medzi študentmi psychológie je 10–20% tých, ktorí sú presvedčení o svojich paranormálnych schopnostiach, o schopnosti telepatie, čítania horoskopu, byť v kontakte s mŕtvymi, predvídať budúcnosť, privolať nadprirodzené bytosti a pod. Kurzy v súčasnej mágii, kúzelníctve a astrológii ponúka väčší počet veľkých amerických univerzít. Evidentne to potvrdzujú niektoré údaje: v USA je 10 000 astrológov z povolania a 14 000 jasnovidcov so 42 miliónmi zákazníkov s obratom v prepočte 7 miliárd korún (CZK) ročne. Na Slovensku sa podobnej problematike venovala i Rusnáková (2006: 7). Uvádza, že v praxi sa stretáva s tým, že sa

¹ Mgr. Michal Kratochvíla, Katedra sociológie, Trnavská univerzita v Trnave.

za psychoterapeutov vydávajú ľudia, ktorí nemajú súvislé odborné vzdelanie v oblasti psychológie, psychiatrie a pod., ale vykonávajú živnosť oblasti poradenstva v zdravom životnom štýle. Tu nájdeme „terapeutov“ v oblasti numerológie, astrológie, veštenia, kineziológie, Silvovej metódy, či reiki a pod. Prečo často platia kupujúci vysoké ceny radi? Wild (1997: 70) hovorí, že vychádzajú z každodenných skúseností, že predajná cena výrobku má len malý vzťah k jeho výrobným nákladom a úžitkovej hodnote. Práve v prípade módnych výrobkov, ktoré si človek dopraje ako každodenný luxus, sa platí hodnota prestíže a emócií. A vysokú cenu z hľadiska emócií, zasľúbenia a očakávania má ponuka náboženskej scény vždy.

2. METÓDY

V roku 2007 bol realizovaný kvantitatívny sociologický výskum zameraný na analýzu religiozity katolíkov na Slovensku. Výberový súbor je reprezentatívny na základe 6 kvót (pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť bydliska a kraj) a tvorí ho 2020 respondentov. Z celého súboru tvorí 60,7% respondentov, ktorí sa hlásia k Rímsko-katolíckej cirkvi, 3,5% sa hlásia ku Grécko-katolíckej cirkvi, 4,3% k Evanjelickej cirkvi a.v., k iným kresťanským cirkvám sa prihlásilo 1,2%, k inej cirkvi 0,8% a 29,4% respondentov sa nehlási k žiadnej cirkvi. Z oblasti našej problematiky dôvery horoskopom a iným spôsobom predpovedania budúcnosti boli použité v dotazníku tieto otázky:

Čítavate horoskop? Ak áno, ako často?

Ak čítavate horoskopy, dôverujete im?

Ak čítavate horoskopy, riadite sa podľa nich?

Myslíte si, že sa dá predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín?

Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny?

- vykladať sny
- vykladať z ruky
- inak vykladať budúcnosť
- vykladať budúcnosť z kariet

Odpovede na daných 8 otázok týkajúcich sa postojov k horoskopom a predpovedaniu budúcnosti boli analyzované prostredníctvom frekvencií, krížového porovnávania, znamienkovej schémy, korelácií, vytvorenia typológie a porovnania priemerov nami vytvoreného indexu. Index, ktorý sme nazvali „*index horoskop*“, bol vytvorený na škále 0 až 100 po rekódovaní analyzovaných 8 otázok. Hodnota 100 znamená maximálne pozitívny postoj k predpovedaniu budúcnosti. Reliabilita indexu bola testovaná Cronbachovým alfa, ktoré nadobudlo prijateľnú hodnotu 0,754. Vytvorený index teda spoľahlivo indikuje postoje k danej problematike.

3. VÝSLEDKY

Horoskopy

Na začiatok si treba uvedomiť rozdiel medzi astrológiou a astronómiou. Astronómia je exaktná veda. Astrológia nám naopak prisudzuje život pod vplyvom „planét“, neuznáva našu slobodu. Astrológia je povera, podľa ktorej život a osud človeka sú ovplyvňované povahou, štruktúrou alebo postavením hviezd. (Treba poznamenať, že ide o postavenie, ktoré im určujú astrológovia a ktoré sa nezhoduje s ich skutočnou polohou vo vesmíre,

ktorú dnes astronómovia môžu pozorovať pomocou prístrojov.) Teda celý ľudský rozmer – biologický, psychologický a duchovný – by mal byť závislý od hviezdneho zoskupenia v čase narodenia alebo v iných kľúčových chvíľach života, ako sú manželstvo smrť rodiča atď. (Sanchez & Madre 1995: 9–10). Astrologické údaje berú do úvahy predovšetkým moment narodenia jednotlivca, čo poukazuje na absurdnú predstavu, že biologický život ľudského jedinca sa začína až pôrodom.

Moderná astrológia sa odlišuje od starodávneho poňatia – používa štatistické údaje, spracováva ich modernými informačnými metódami. V súčasnosti existujú mnohé počítačové programy, pomocou ktorých si môžete zostavovať vlastné horoskopy doma pre seba, či príbuzných, známych. Avšak pozor – určité poznanie budúcnosti, či už je potvrdené, alebo nie, je schopné vyvolať deštrukciu ľudskej psychiky. Preto sme sa respondentov pýtali nielen na to, či čítavajú horoskopy a ako často, ale zaujímal nás i postoj respondentov k prečítaným predpovediam. Pýtali sme sa, či daným horoskopom dôverujú a taktiež či sa podľa nich aj riadia.

Čítavate horoskop? Ak áno, ako často?	počet	%
nečítavam	573	28,46
veľmi zriedka, párkrát za rok	480	23,85
približne raz za mesiac	224	11,13
viac raz do mesiaca	337	16,74
viac raz za týždeň	255	12,67
každý deň	144	7,15
spolu	2013	100,00

Tab. č. 1. Frekvencia čítania horoskopov

%	Ak čítavate horoskopy, dôverujete im?	Ak čítavate horoskopy, riadíte sa podľa nich?
určite áno	1,56	0,87
skôr áno	12,88	5,61
skôr nie	52,25	37,49
určite nie	33,31	56,02
spolu	100,00	100,00

Tab. č. 2. Percentuálne rozloženie dôvery a riadenia sa podľa horoskopov

Ako nám zobrazuje tabuľka č. 1 len približne tretina respondentov nečíta horoskopy. Zostávajúci viac ako 70% respondentov číta a tých sme sa spýtali, či im aj dôverujú a riadia sa podľa nich. Percentuálne rozloženie odpovedí z tab. č. 2 nám hovorí, že iba tretina respondentov si je istá vo svojom postoji dôvery horoskopom – títo respondenti „určite nedôverujú“ horoskopom. A len niečo viac ako polovica (56,02%) sa určite neriadi podľa nich. Zistili sme, že 70% respondentov číta horoskopy, z nich tretina im aspoň čiastočne dôveruje a asi polovica sa nimi aspoň čiastočne riadi.

Veštenie

Autori Sanchez a Madre (1995: 19–20) sa pýtajú: Nespôsobuje viera v astrálne predpovede a v ich falošne predurčené vízie o nevyhnutnej osobnej budúcnosti rozkol v psychike človeka? A neudržiava sa tento psychický rozkol či zmätok (viac alebo menej vedome prostredníctvom selektívne získaných údajov fungujúcich v zmysle predpovede) tak, aby udalosti – ako hovorí Jung – boli „manipulované a usporiadané tak, žeby predstierali kladný výsledok“, potvrdzujúc tak predpokladané udalosti? V takomto psychickom stave sa konajúci subjekt nepokúša obísť prekážku, ale podvedome sa pričíní, aby sám vytvoril podobnú prekážku, ktorá potvrdí predpoveď. Je dobre známy psychologický zákon, že strach vytvorí také okolnosti, akých sa nositeľ strachu obáva. Povedzte niekomu „Spadneš!“, a ak tomu uverí, urobí množstvo protiopatrení, stráca svoju nenútenosť, stáva sa ťarbavým, úzkostlivým a nakoniec spadne. Bez vášho upozornenia by všetko prebehlo dobre. U nervovo precitlivej alebo veľmi ovplyvniteľnej osoby takýto psychologický zásah skrze predpoveď prináša neblahé následky pre jej rovnováhu. U človeka trpiaceho na nervové poruchy (skleslosť, psychosomatické ochorenia, rôzne neurózy) to môže značne zhoršiť ich prejavy.

V našom výskume sme sa zamerali na postoje respondentov k predpovedaniu budúcnosti rôznymi spôsobmi. Ale neostali sme iba pri meraní ich viery vo veštenie, ale zamerali sme sa i na behaviorálnu zložku postoja, teda či reálne absolvovali niekedy rôzne spôsoby veštenia a predpovedania budúcnosti.

Myslíte si, že sa dá predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín?			počet	%
určite áno			101	5,02
skôr áno			354	17,59
skôr nie			529	26,28
určite nie			720	35,77
neviem			309	15,35
spolu			2013	100,00

Tab. č. 3. Frekvencia súhlasu s tým, že sa dá predpovedať budúcnosť

Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny?		počet	%
vykladať budúcnosť z kariet	áno	440	21,98
	nie	1562	78,02
	spolu	2002	100,00
vykladať z ruky	áno	389	19,49
	nie	1607	80,51
	spolu	1996	100,00
inak vykladať budúcnosť	áno	244	12,24
	nie	1750	87,76

	spolu	1994	100,00
vykladať sny	áno	358	17,95
	nie	1636	82,05
	spolu	1994	100,00

Tab. č. 4. Frekvencia absolvovania vykladania budúcnosti

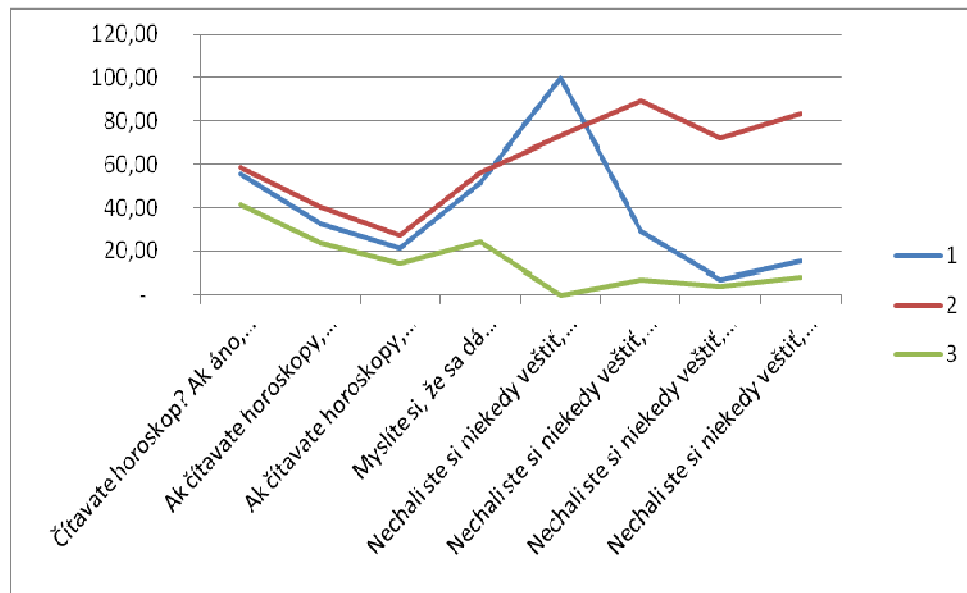
Z tabuľky č. 3 vidíme, že opäť len tretina (35,77%) respondentov si je istá v postoji, že určite nie je možné predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín. Ďalej, čo je zaujímavým zistením, že nie malá časť respondentov (15,35%) nevie, aký postoj zaujať v danej otázke. Tabuľka č. 4 nám ukazuje, že asi 20% respondentov už „absolvovalo“ niektorý zo spôsobov vykladania budúcnosti alebo vykladania snov.

Multivariačná analýza

Z analyzovaných 8 otázok merajúcich parciálne zložky postoja k predpovedaniu budúcnosti sme vypočítali klastrovou analýzou typológiu respondentov. Všetky odpovede sú na rovnakej škále 0 až 100 bodov, keď 100 bodov znamená pozitívny postoj k tejto otázke.

Typológia	1	2	3
Čítavate horoskop? Ak áno, ako často?	55,68	58,70	41,52
Ak čítavate horoskopy, dôverujete im?	32,78	40,13	23,50
Ak čítavate horoskopy, riadite sa podľa nich?	21,38	26,98	14,23
Myslíte si, že sa dá predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín?	51,36	56,29	24,39
Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny? – vykladať budúcnosť z kariet	100,00	73,00	0,00
Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny? – vykladať z ruky	28,95	89,00	7,07
Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny? – inak vykladať budúcnosť	6,84	71,50	4,39
Nechali ste si niekedy veštiť, vykladať svoju budúcnosť alebo sny? – vykladať sny	15,26	83,00	8,57

Tab. č. 5. Typológia respondentov podľa postoja k predpovedaniu budúcnosti

Graf. č. 1. Typológia respondentov podľa postoja k predpovedaniu budúcnosti

Prvý typ respondentov ($n = 190$) je charakteristický tým, že čítajú horoskopy, dôverujú im, aj sa podľa ich riadi, tak isto si myslia, že je možné predpovedať budúcnosť a aj si ju nechali predpovedať niekedy z kariet. Respondenti druhého typu ($n = 200$) majú podobné vlastnosti ako v prvom type, no títo ešte častejšie čítajú horoskopy, aj im viac dôverujú a riadia sa nimi. Rozdiel medzi respondentmi prvého a druhého typu je ten, že z druhého typu absolvovali všetky spôsoby predpovedania budúcnosti omnoho častejšie. Posledný, tretí typ respondentov ($n = 934$) má nižšie skóre vo všetkých analyzovaných otázkach, to znamená, že respondenti tohto typu nemajú pozitívne postoje k predpovedaniu budúcnosti.

V nasledujúcich tabuľkách sú prezentované rozdiely v obsadenosti typov podľa vybraných premenných ako je rodinný stav, pohlavie a kraj respondentov. Údaje v tabuľkách sú znázornené po prepočítaní znamienkovou schémou a znamienka „+“ alebo „-“ indikujú, v ktorých variantoch odpovedí sú štatisticky významné rozdiely.

Váš stav je:	1	2	3
slobodný/á/	o	o	o
ženatý/vydatá/po prvý raz	o	o	o
ženatý/vydatá/, ďalšie manželstvo	o	++	-
rozvedený/á/	++	+	---
ovdovený/á/	o	o	o

Tab. č. 6. Typológia podľa rodinného stavu, Cramer $V = 0,105$; $p < 0,001$

Pohlavie	1	2	3
muž	---	---	+++
žena	+++	+++	---

Tab. č. 7. Typológia podľa pohlavia, Cramer V = 0,186; $p < 0,001$

Kraj	1	2	3
Bratislavský	+	++	---
Trnavský	o	o	o
Trenčiansky	-	o	o
Žilinský	o	o	o
Nitriansky	o	o	o
Banskobystrický	o	o	o
Prešovský	o	--	+++
Košický	o	o	o

Tab. č. 8. Typológia podľa kraja, Cramer V = 0,119; $p = 0,001$

Podľa našich zistení sú štatisticky významne viac zastúpení respondenti, ktorí sú ženatí/vydatí viackrát a respondenti rozvedení v prvých dvoch typoch, ktoré indikujú pozitívne postoje k predpovedaniu budúcnosti. Podobne sa nám potvrdil predpoklad, že ženy viac majú pozitívnejšie postoje k mystickým veciam, ako napríklad predpovedanie budúcnosti. Regionálne rozdiely sa potvrdili v tabuľke č. 8, kedy respondenti zo západného Slovenska sú významnejšie zastúpení v type 1 a 2 oproti respondentom z východu Slovenska.

	Myslíte si, že sa dá predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín?			
	Čítavate horoskop? Ak áno, ako často?	Ak čítavate horoskopy, dôverujete im?	Ak čítavate horoskopy, riadíte sa podľa nich?	
Čítavate horoskop? Ak áno, ako často?	1	0,382	0,281	0,343
		0,000	0,000	0,000
	2013	1600	1603	1702
Ak čítavate horoskopy, dôverujete im?	0,382	1	0,633	0,416
	0,000		0,000	0,000
	1600	1600	1593	1349
Ak čítavate	0,281	0,633	1	0,301

horoskopy, riadite sa podľa nich?	0,000	0,000		0,000
	1603	1593	1603	1354
Myslíte si, že sa dá predpovedať budúcnosť prostredníctvom vykladania kariet, čítania z ruky, z čajových alebo kávových usadenín?	0,343	0,416	0,301	1
	0,000	0,000	0,000	
	1702	1349	1354	1704

Tab. č. 9. Korelácie medzi odpoveďami týkajúcimi sa predpovedania budúcnosti

Z tabuľky č. 9 vidíme, že odpovede respondentov na jednotlivé otázky týkajúce sa horoskopov, dôvery im, riadenia sa podľa nich a predpovedania budúcnosti veľmi úzko súvisia. Môžeme tvrdiť, že čím viac respondenti čítajú horoskopy, tým viac im aj dôverujú, riadia sa podľa nich a veria, že je možné predpovedať budúcnosť i inými spôsobmi.

Nasledujúcim spôsobom analýzy bolo porovnávanie priemerov nami vytvoreného sumačného indexu postoja k predpovedaniu budúcnosti, ktorého konštrukciu sme popísali v metódach a ktorého spoľahlivosť je na úrovni Cronbach alfa = 0,754.

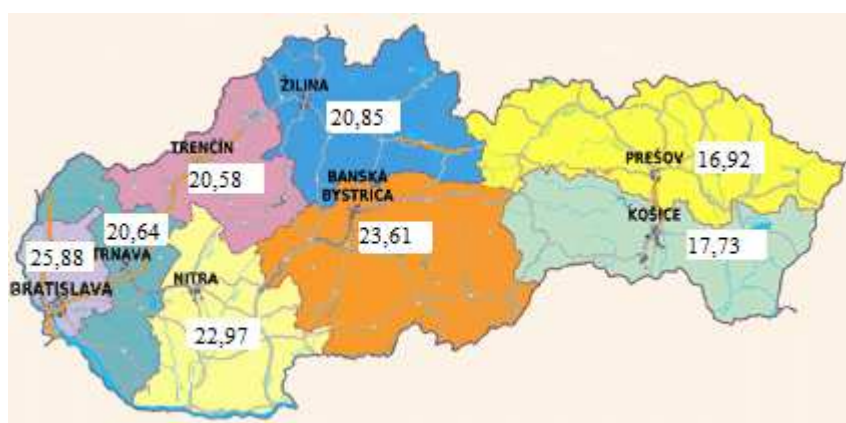
Ktorý z týchto výrokov najlepšie vystihuje vaše presvedčenie	index horoskop	n
verím v jediného Boha, ku ktorému sa môžeme prihovárať modli	19,02	1034
existuje nejaká vyššia bytosť alebo duchovná sila	26,84	556
neverím, že existuje Boh, nejaká vyššia bytosť alebo duchovná sila	17,52	138
otázka o existencii boha ma nezaujíma	17,67	239
iná odpoveď	23,85	48
spolu	21,03	2015

Tab. č. 10. Porovnanie indexu a typu religiozity, $F(4, 2010) = 17,527$; $p < 0,001$

Spoľahlivosť indexu sme zmerali i logickou cestou a to porovnaním hodnôt indexu s otázkou, ktorá meria typ religiozity respondenta (tab. č. 10). Prvý variant odpovede reprezentuje kresťanský typ religiozity, druhý typ deistický, tretí ateistický a štvrtý agnostický. Najvyššiu hodnotu indexu majú respondenti v druhom type, ktorých presvedčenie najlepšie vystihuje výrok: „existuje nejaká vyššia bytosť alebo duchovná sila“.

Pohlavie	index horoskop	n
muž	15,94	1005
žena	26,09	1012
spolu	21,04	2017

Tab. č. 11. Porovnanie indexu a pohlavia, $F(1, 2015) = 135,867$; $p < 0,001$

Graf. č. 2. Porovnanie indexu a kraja, $F(7, 2009) = 5,643$; $p < 0,001$

Váš stav je:	index horoskop	n
slobodný/á/	21,40	787
ženatý/vydatá/po prvý raz	19,64	936
ženatý/vydatá/, ďalšie manželstvo	26,61	67
rozvedený/á/	25,35	139
ovdovený/á/	22,06	84
spolu	21,05	2013

Tab. č. 12. Porovnanie indexu a rodinného stavu, $F(4, 2008) = 4,115$; $p = 0,003$

Pri porovnávaní demografických znakov sa nám nepotvrdili závislosti medzi indexom a vzdelaním alebo príjmom respondentov, pri analýze súvislostí s vekom sme zistili, že pozitívne postoje k predpovedaniu budúcnosti majú skôr mladšie vekové kategórie. Podľa tabuľky č. 11 sa nám opäť potvrdilo, že pozitívnejšie vnímajú predpovedanie budúcnosti ženy ako muži. Regionálne rozdiely sú tiež štatisticky významné, keď sledujeme nižšie hodnoty indexu najmä na východe Slovenska. Z tabuľky č. 12 vidíme, že najmenej pozitívne postoje k predpovedaniu budúcnosti majú respondenti žijúci v manželskom zväzku, ktorý je ich prvým. Sústredili sme sa následne na analýzu niektorých otázok súvisiacich s oblasťou rodinného života. Predpokladali sme, že liberálne postoje k rodine a manželstvu súvisia s postojmi k predpovedaniu budúcnosti. Táto hypotéza sa nám potvrdila v tabuľke č. 13. Respondenti, ktorí majú liberálny postoj k manželskej nevere, majú i vyššie hodnoty postojov k predpovedaniu budúcnosti.

Aké je Vaše stanovisko k mimomanželskému pohlavnému styku u ženatých, resp. vydatých osôb? Uvážte, prosím, ktorá z nasledovných odpovedí najlepšie vystihuje Vaše stanovisko k tejto otázke:	index horoskop	n
nie je na tom nič zlé, vôbec nie som proti tomu	24,22	72
z času načas, prečo nie, ak je manžel/ka tolerantný/á, resp. ak sa to nedozvie	26,54	115
odmietam to, lebo z toho môžu vziť nepríjemnosti	20,73	307
odmietam to, lebo je to "podraz" voči manželskému partnerovi	22,54	822
odsudzujem to zo zásadných dôvodov	18,09	684
spolu	21,03	2000

Tab. č. 13 Porovnanie indexu a postoju k nevere, $F(4, 1995) = 7,465$; $p < 0,001$

Názory na vykonávanie umelých potratov sú dosť rôzne: od úplného zákazu až po vykonanie umelého potratu na žiadosť ženy bez uvedenia dôvodu. Považujete to za správne?	index horoskop	n
nie, nepovažujem to za správne, som za zákaz umelých potratov	13,37	339
som za to, aby sa umožnilo vykonávanie umelých potratov, keď sú pre to vážne zdravotné dôvody	20,64	690
som za to, aby sa umožnilo vykonávanie umelých potratov nielen z vážnych zdravotných, ale aj z vážnych sociálnych a ekonomických dôvodov	23,96	603
som za to, aby sa umožnilo vykonávanie umelých potratov bez uvedenia akéhokoľvek dôvodu, ak o to žena požiada	24,00	378
spolu	21,04	2010

Tab. č. 14. Porovnanie indexu a postoja k potratom, $F(3, 2006) = 24,049$; $p < 0,001$

Keďže s oblasťou manželského a rodinného života významne súvisia postoje k umelým potratom pri analýzach indexu postojov k predpovedaniu budúcnosti sme si zvolili i toto porovnanie. Z tabuľky č. 14 vidíme štatisticky významné rozdiely v indexe a odpoveďami na otázku týkajúcu sa potratov. Významne pozitívnejšie postoje k predpovedaniu budúcnosti majú respondenti, ktorí majú liberálny postoj k potratom a sú za to, aby sa umožnilo vykonávanie umelých potratov bez uvedenia akéhokoľvek dôvodu, ak to o to žena požiada.

Diskusia

Pri našich analýzach sme zistili, že fenomén horoskopov a iných spôsobov predpovedania budúcnosti nie je zanedbateľnou zložkou spirituality či religiozity Slovákov. Tento fenomén nie je samostatne existujúcim sociálnym javom, ale významne súvisí s demografickým rozdelením respondentov (pohlavie, región, vek) a najmä

s rodinným stavom. Liberálne vnímanie rodiny sa výrazne odráža i v prežívaní duchovného života. Mnoho zo súčasnej spirituality je ovplyvnené konzumizmom a terapeutickou kultúrou. U mnohých ľudí sú len malé poznatky o tradíciách kresťanskej spirituality. Rizikovým faktorom sú obdobia hľadania zmyslu života a odpovedí na existenciálne otázky. Pálčivosť tohto hľadania môže človeka priviesť až k potrebe nájsť akúkoľvek odpoveď, ktorá by len trochu uspokojivo ukončila jeho hľadanie. Vojtíšek (1998: 123–124) naznačuje, že odpoveď, ktorá je dostatočne po ruke a dostatočne jednoduchá, aby mohla hneď a naplno uspokojiť, môže byť odpoveďou sektárskou. Ďalšie nebezpečia súčasnej konzumnej spirituality popisuje Stríženec (2007: 42). Podľa neho spočívajú v oslave individuality (primárnou autoritou je vlastná skúsenosť človeka, oddeľovanie privátnych „mystických“ zážitkov od „verejnej“ oblasti racionality, inštitúcií), v prejavoch gnosticizmu (exaltovanosť vlastnej skúsenosti a jej dostatočnosť pre spásu), konzumovaní spirituality ako luxusného tovaru (určeného predovšetkým pre stredné a vyššie vrstvy).

Náboženský subjektivismus sa však odráža, ako píše Gómez (2002: 130–136), v intelektívnom iracionalizme, čo znamená príval dôverčivosti, deformácia presvedčenia a viery kvôli poverčivosti vešteniam, rôznym formám jasnovidectva atď. Čím menej viery, tým viac dôverčivosti: o jedného kňaza menej, o 100 mágov a jasnovidcov viac. V prípade neprijatia monoteizmu zostáva človek zapletený a uväznený v spletitej sieti polyteizmu a polydémonizmu. Tak je človek bez osobných princípov a vnútorného života, vydaný napospas móde v myslení, v obliekaní atď. Vystavuje sa pohanskému prostrediu, kočuje, strieda bohov a idoly, a takmer vždy hromadne, nie z osobnej voľby alebo rozhodnutia.

Ako uvádza Keden (1990: 156): v súčasnej okultno-špiritisticko-ezoterickej vlne ide zjavne o pokus triezveho človeka vytvoriť si vlastnú „sekulárnu religiozitu“, ktorá ho zbaví zodpovednosti za jestvujúce biedy, ťažkosti, konflikty a nespravodlivosti. Molnár (2006: 280) si dáva otázku: Môžu jednotne zdieľané hodnoty ako egoizmus, sebeckosť a konzumizmus produkovať solidaritu, harmóniu alebo spoluprácu? To sú otázky, ktoré úzko súvisia s budúcnosťou nášho národa, nášho spolunažívania, politickým systémom, no v neposlednom rade i s naším osobným prežívaním každodenného života.

LITERATÚRA:

- [1] Beck, R.; Miller, J.P. (2001): *Erosion of Belief and Disbelief: Effects of Religiosity and Negative Affect on Beliefs in the Paranormal and Supernatural*, „Journal of Social Psychology“ 141/2
- [2] Glendinning, T.; Bruce, S. (2006): *New Ways of Believing or Belonging: Is Religion Giving Way to Spirituality?*, „British Journal of Sociology“ 57/3
- [3] Gómez, M.G. (2002): *Polyteizmus a modloslužba pohanstva dnešného západného sveta*, [in:] *Nová religiozita*, ed. M. Moravčíková, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava 2002
- [4] Keden, J. (1990): *Takzvané mládežnícke sekty a okultná vlna*, LÚČ, Bratislava
- [5] Molnár, A.K. (2006): *Civil or Ethnic Religion: The Case of Hungary*, [in:] *Religions, Churches and Religiosity in Post-Communist Europe*, ed. I. Borowik, Nomos, Kraków 2006
- [6] Rucki, Š. (2000): *Alternativní medicína – pomoc, nebo nebezpečí?*, Návrat domů, Praha

- [7] Rusnáková, T. (2006): *Hranice v psychologickom poradenstve a psychoterapii*, [in:] *Alternatívne liečebné metódy s presahmi do náboženstiev*, ed. M. Lojda, Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava 2006
- [8] Sánchez, F.; Madre, P. (1995): *Astrológia a kresťanský život*, Serafín, Bratislava
- [9] Stríženec, M. (2007): *Novšie psychologické pohľady na religiozitu a spiritualitu*, Ústav experimentálnej psychológie SAV, Bratislava
- [10] Vojtíšek, Z. (1998): *Netradiční náboženství u nás*, Dingir, Praha
- [11] Widl, M. (1997): *Křesťanství a esoterika*, Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří

HOROSCOPES AND ANOTHER WAYS OF PREDICTING OF FUTURE, ANALYSIS OF PRESENT SITUATION IN SLOVAKIA

Slovakia is still in a period of significant change in the political, economic, demographic changes, and also recognized the values of which are related and changes in the perception of "supernatural" matters. However, in the sphere of the Slovak population religiosity penetrate new currents, Eastern religions, there is a trend of "pre-Christian" religions and different similar expressions, which are sometimes referred to as alternative medicine.

HOROSKOPY ORAZ INNE SPOSOBY PRZEPOWIADANIA PRZYSZŁOŚCI, ANALIZA OBECNEJ SYTUACJI NA SŁOWACJI

Słowacja jest nadal w okresie znaczących przemian politycznych, ekonomicznych oraz demograficznych; tę rzeczywistość odnosi się często do wartości, które są związane ze zjawiskami „nadprzyrodzonymi”. Jednakże, wśród populacji słowackiej pojawiają się nowe prądy, pośród nich religia Wschodu, jak również religie „przed-chrześcijańskie”, które czasami zostają powiązane z medycyną alternatywną.